POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

МУЗЕЈСКИ ПРИМЕРАК

Ženski Pokret

ORGAN ALIJANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

UREDNICI:
Atojzija Štebi, *Beograd* Miletačka ul. Br. 8 Telefon br. 26-153.
▲▲
Darinka Stojanović, *Beograd,* Njegoševa ul. br. 23. Telefon 25-131.

VLASNIK ZA A. Ž. P.
Milica Dedijer *Beograd,* Balkanska ul. broj 9
▼▼

BEOGRAD
DECEMBAR
1938

ADMINISTRACIJA:
Knez Mihailova ulica broj 46-I *Beograd*
▼▼

PRETPLATA ZA GODINU:
Din. 36.— za Jugoslaviju;
Din. 50.— za inostranstvo ili 15.— franaka.
▼▼
BROJ POŠTANSKOG ČEKOVNOG RAČUNA 53191 ● IZLAZI SVAKOG 15 U MES.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ БЕОГРАД

IN MEMORIAM

ВЕРИ КУЋЕВАЦ-ПЕТРОВИЋ

IN MEMORIAM

Вери Кићевац-Петровић

Милена Ј. Аџанацковић.

Овај број нашега листа посвећујемо успомени наше Вере. Желимо да забележимо сећања њених пријатеља и сарадника и све што је било речено на растанку с њоме. Испуњене смо неизмерном тугом, али и гордошћу што смо на челу нашега Покрета имале Веру, која је целим својим приватним и јавним животом најлепши пример како се схвата дужност и како се служи својим идеалима. Желимо да сачувамо Верину успомену и зато да би млађе, које дођу после нас, могле боље познати личности које су у најтежем почетном развитку водиле наш Покрет, и тако ће млађе генерације боље бити у могућности да процене његове напоре и његов рад.

Сигурно би се Вера одупрла нашој вољи да чувамо њену успомену на тај начин што ћемо указати свима на богатство њеног духа и њено пожртвовано деловање за друге. А када већ не бисмо одустали од наше намере, она би захтевала бар то да истакнемо њено мишљење, које је увек наглашавала када се истицала лепота њеног делања: да човек није лично заслужан за оно што је, јер у великој мери дугује својим претцима за многе инспирације и услове живота у којима се развијао. У истини, мати Верина, интилигентна и културна личност, знала је да процени природну обдареност своје кћери, и у добу формирања младе Вере пружала је најбоље услове за развитак њене лепе интилигенције. У своме карактеру Вера је много наследила од свога оца, кога је природа била обдарила богатим унутарњим животом, што је предао Вери заједно са ретко деликатном тежњом да помогне свакога чију невољу осети, само да та помоћ буде нечујна и невидљива — рекло би се да се стиди ако ма ко то примети. Али Верина је заслуга што је она свесно усавршавала природну обдареност свога духа и карактера. Ко год јој се у животу приближио, био је побеђен топлином њеног духа, ширином њених погледа и ретким самопрегоревањем. Стога је Вера била драгоцена личност у нашем покрету.

*

Растанак са тобом, наша Вера, тежак је удар за твоје сараднице, а нарочито за оне које су имале срећу да још у младим годинама постану твоје пријатељице. Твоје паметно чело, бескрајно благе очи и мудро изговорене мисли на нас су увек благотворно деловали. Тиха и мала, ти си нам ипак уливала осећање сигурности када си била поред нас. Рат је затекао наше генерације у првом младалачком добу и прерано смо осетиле сву суровост живота. Када би нас животни удари скрхали, када нас је обузимала туга, код тебе смо увек наилазиле на разумевања и утехе. Никада ниси хтела да други осете шта си за нас значила — па чак и ми саме смо тек у великим моментима живота биле свесне колико си нам драга и потребна била.

Кад је са завршеним студијама дошао крај и нашем првом младалачком добу, и када смо прешле у активан живот, како сам била срећна што смо у тај живот заједно крочиле! Продужила си и ту да будеш снажан наш ослонац. Неизмерно драга и тиха, ипак си била пуна одлучне борбености када је требало победити истином и борити се за правду — ти наш најдрагоценији борче. Наша активност за ове две деценије пуна је доприноса твога духа и твога дела. И ако се по сачуваним записницима и писаним успоменама на наше скупове не буде увек могао тачно проценити твој велики удео у нашем раду, то је само доказ да си често успевала, кад год није било на уштрб опште користи, да останеш незнан војник у борби, улога коју си тако много за себе желела — али ми сви знамо шта си ти значила за сваки одлучан тренутак у нашем раду.

Срећно домаће огњиште је још јаче обогатило твоју душу; продубљеним проблемима, које си као жена и мати још јаче осетила и схватила, обогатила си твоју интелигенцију, и у теби се много снажније почела испољавати тежња да моћно упутиш твоју активност на формирање млађих генерација и у борби за уклањање свих препрека, које су највећа сметња за напредак будућег нараштаја. Губимо те када си за наше идеале могла и хтела највише дати.

Верујемо да си својој деци предала богатство свога духа и свога карактера. Твоја дела и успомена коју нам остављаш — наша бескрајно драга пријатељице — тако су јаки да ће стварати духовне следбенике у којима ће наша Вера и даље живети.

Štebi Alojzija

pretsednica Alijanse ženskih pokreta.

Naš sastanak posvećen je uspomeni žene, koja je u prekratkom životu ostavila svojim vrlinama i sposobnostima duboke brazde gdegod je radila. Ali Vera Kićevac nije bila poštovana i voljena samo kao nesebičan i inicijativan radnik, ona je kao čovek, u punom i pravom smislu visokog značenja tog pojma, neobično privlačila i uživala nedeljene simpatije. U doba koje oskudeva u karakterima, Vera je bila svetao primer ličnosti, koju na njenom pravom putu ne može ništa da uskoleba. Ideja i ubeđenja, za koje je smatrala da joj moraju biti u duhovnom i moralnom vrtlogu današnjice vera i putokaz, nikada i ni za koju cenu nije napuštala.

Na ove temelje njenog karaktera nanizale su se osobine koje su davale Verinoj ličnosti neobičnu draž: blaga do te mere da joj je njena blagost nanosila i prekore, skromna i diskretna u svakom radu, duhovita, da je bio svaki razgovor s njome dobit, spremna za svaku žrtvu, koju ona do duše nije smatrala za takovu, nego kao za nešto što se razume samo po sebi.

Njega blagost je bila reakcija na sve nepravde života, kojima su izloženi socijalno nezaštićeni. „Bog zna šta su sve pretrpeli ovi bednici", tako je objašnjavala svoje postupke te „su postali takvi da imaju mane koje odbijaju; a zašto da se i ja prema njima ophodim na način da im gorčina razočarenja još više truje dušu«.

Ljubav prema bližnjem njoj nije bila šuplja reč, nikada nije deklamovala o njoj, ali je radila tako kao da joj je svaki čovek brat i sestra.

Verina inteligencija dizala se visoko iznad prosečnosti, i zato što je bila ta inteligencija u sklopu njenih naročitih osobina, nije se nikada pretvorila u intelektualnu oholost. Znanje, koje je stekla u svome životu, nije nosila kao nakalemljenu granu i razmetala se njime; tiho, čak i sa ustezanjem, stavljala ga je u službu onima za koje se odlučila da radi. Kadgod je bila zamoljena da održi predavanje, ma gde to bilo, ili da pomaže na koji drugi način bogatstvom svoga znanja, nikada nismo čuli od nje: »Ne mogu«. Odgovor je bio uvek veoma kratak, ali odlučan: »Hoću, kako da ne«. Izgovor nije upotrebljavala; ako joj je bilo možda i teško da zadovolji naše molbe radi njenih materinskih i supružničkih dužnosti, to je ona svršila sama sa sobom — Vera je primila na sebe posao, i znali smo da će biti na vreme i dobro izvršen.

U razgovoru sa njome očaravala je njena duhovitost i pronicljivost. U svaki problem se udubljivala, njena zapažanja su bila oštra i tačna. Vera je bila čovek širokih vidika. Sva problematičnost našeg doba bila joj je jasna, i nikada nije bežala od toga da sazna istinu, ma koliko bila ona gruba i bolna. U strašnom haosu današnjeg političkog prerivanja, njoj, miroljubnvoj i blagoj, bila je samo jedna istina strašna: da srljamo u grozote rata. Pomisao na rat, bila je u njenoj materinskoj sreći jedina senka. »Sve materijalne gubitke«, tako je često govorila, „mogla bih lako podnositi, ali ako pomislim na to da će možda moju decu progutati takva katastrofa, kajem se da sam im dala život«.

Razvitak svoje dece pratila je Vera sa puno psihološkog razumevanja. Deca, to je bila njena najveća, nepomućena sreća. Sva se prenela u duhovni porast svojih mališana, pratila njihovu evoluciju, buđenje svesti i neumorno bdila nad njihovim životom. Koliko divnih momenata iz razvitka svoje dece nam je pričala na način koji je otkrivao dubinu njenog razumevanja i blagost srca.

Veoma značajno za upoznavanje Verine ličnosti je njen odnos prema onom što nazivamo zadovoljstva života. Njena zadovoljstva su bila porodica, knjige, umetnost, rad, krug prijatelja, s kojima je mogla da otvoreno razgovara. Mondenska uživanja po barovima, banjama, itd. bila su joj sasvim tuđa. Ono za čim žudi prosečan svet, da uživa kroz nekoliko nedelja godišnje u raspojasanom životu po banjama, to je Vera zamenila sasvim drugim uživanjima: tiho šumadijsko selo, gde je odlazila svake godine sa decom na odmor, zadovoljilo je uživanja za kojima je ona žudela: proučavanje seoskog života i mentaliteta seljaka, a naročito žene, potreba sela. U takvom proučavanju je našla bogatstvo koje je oplođavalo njeno saznanje o životu.

Koliko je žena koje bi po društvenom položaju, kao što je bila Verin, čeznule za takvim zadovoljstvom života, za takvim izvorom saznanja i duhovnog razvedravanja?

Za vreme bolesti pokazala se Verina neobična ličnost u još jačoj svetlosti. Njena okolina je malokad saznala da pati; Vera se odupirala da postane usled bolesti centar pažnje — njena nesebičnost je već prelazila u samoodricanje. Savlađivala je bolove, svojom vedrinom i svojim optimizmom bodrila sebe i druge, a njeno interesovanje za sve, nije je napuštalo tako reći do poslednjeg daha. Takva je bila Vera za vreme laganog gašenja fizičkih snaga.

Oko dva centra se skoncentrisao Verin život: porodica i rad u organizacijama, koje su odgovarale njenim shvatanjima vitalnih pitanja. Svojim finim i nežnim osećanjima Vera je stvarala toplinu porodičnog života. Deca su joj bila dragoceni cvetovi, povereni njoj da ih neguje neiscrpnom ljubavlju da mogu dati zdrave plodove. Sa svojim životnim drugom delila je sva stremljenja u nauci i radu, i bila mu je prijatelj neocenjive vrednosti. Njen brak, u koji je donela Vera kao miraz svoju izgrađenu ličnost, i koji je provela sa drugom velikog i iskrenog razumevanja za njene težnje, bio je harmonična zajednica.

*) Zvezdicom su obeleženi oni članci koji su pročitani na komemorativnoj sednici, 12 novembra, 1938.

U organizacijama, naročito u feminističkom pokretu, bila je nepokolebljiv saradnik. Kroz niz godina Vera je bila najverniji propagator feminističkih ideja, čiju ispravnost je mogla baš ona da potkrepljuje celim načinom svoga života, i kojima je njen srećan porodični život davao praktičnu vrednost. Kao potpretsednica Ženskog pokreta u Beogradu i kao osnivač Alijanse Ženskih pokreta i njen sekretar, ona se u tim organizacijama isticala predanim radom, prekaljenim naziranjima o životnim problemima i plodnom inicijativom. Svi naši Ženski pokreti neobično su cenili Veru, njenu iskrenost, njenu vedrinu. Gdegod se pojavila, bilo u Zagrebu, Ljubljani, bilo u manjim mestima gde postoje Ženski pokreti, nju je odmah okružila najtoplija i srdačna simpatija.

Vera je živela za svet kroz porodicu i rad, u porodici i radu afirmirala se njena ličnost, njene divne karakterne osobine.

Juče, Vera, bio je težak dan, kada su položili tvoje izmučeno telo ka večitom odmoru. U našim dušama se dizao tvoj duhovni lik u svoj veličini, i znali smo da smo bili u poređenju s tobom, koja si bila sušta blagost, skromnost i nesebičnost — često tako mali. Kako bismo mogli ikad da te zaboravimo, kako bismo mogli ikad da se pokažemo svojim nastojanjima i radom nedostojnim da smo živeli i radili s tobom? Ti nas nisi nikada prekorevala, nikada nas nisi poučavala, jer si raspolagala mnogo jačim sretstvima no što su reči — svaki tvoj postupak je bilo delo koje nas je najjače ubeđivalo. Jednim samo možemo da se tešimo, i tvoji najbliži, i široki krug onih koji su te dobro poznavali i radili s tobom: da će tvoje lepe osobine i vrline živeti dalje kroz tvoju decu.

U ime feministkinja Jugoslavije, hvala ti, Vera, na svemu što si nam dala.

Dr. Mira Vodvařska-Kočonda,

pretsednica ženskog pokreta u Zagrebu.

Rijetko se kad u jednom biću tako lijepo ujedinila pamet, dobrota i živa aktivnost kao u našoj Veri. Sposobna da uvijek shvati suštinu svakoga teoretskoga i praktičnoga problema, našla je pomoću svoga finoga osjećaja dovoljno energije da provede u djelo što je spoznala vrijednim i korisnim. Njena dobrota je bila fina, nježna i podatljiva, ali ne pasivna. Njena pamet originalna, a njena akcija ustrajna.

Tko ju je prvi put vidio, morao je osjetiti sugestivnu snagu njenoga osjećajnoga života, a još mu je jače spoznao vrijednost kad se uvjerio da je on baziran na jakom intelektu i harmonički razvijenoj volji. Po prirodi nada sve skromna, nije možda ni slutila kako snažno djeluje svojom tihom prirodom, svojim finim nenametljivim načinom kojim je znala iznositi svoje ideje.

Naša Vera je bila draga harmonički izdjelana ličnost, zato mi tako teško osjećamo što je nema više među nama. Bila nam je bliza po idejama za koje se zanosimo, koje su ispunjavale čitavo naše mladenačko i zrelo doba i prije nego što smo upoznale Veru. No kad smo se s njom zbližile, činilo nam se kao da nam i sama ideja za koju radimo postaje dražom zato što se za nju zalaže i Vera. Verina ličnost je ojačala naše saznanje da smo se udružile u radu za plemenitu stvar.

Vera, dobar čovjek, nije mogla da podnosi nepravde ni u kojem smislu. Nije mogla da gleda da ma tko bude zapostavljan, da mu se oduzima ono što mu život čini mogućim i što njegovu životu daje smisao. Zato je ona morala biti feministkinja. Gledajući kako se žene, i kad su se odlikovale naročitim sposobnostima, guraju u pozadinu zato što su žene, kako im se oduzima mogućnost rada i zarade, kako im toliko toga stoji na putu da se razviju do potpunoga slobodna čovjeka, moralo se namrštiti njeno blago, malo čelo, a njeno srce, rastuživši se zbog toga, potražiti krug onih žena koje će udruživši se nastojati da svakoj ženi pribave život dostojan čovjeka, pun vedroga rada, u kojem će do potpunosti razviti svoju energiju, protuniti svoju osječajnost i okružiti svjesnom ljubavlju sve i svakoga.

Okružiti ljubavlju sve i svakoga, to je Vera znala i mogla, ali i htjela da drugima do toga pomogne. Svjesnu, razumnu ljubav može drugome da dade samo svjestan čovjek, čovjek koji je izgradio svoju ličnost, tko zna zašto voli, tko zna zašto i kome treba da poklanja svoje osjećaje.

Uzgajana u povoljnim prilikama, imala je sama mogućnosti da intelektualnom spremom stvori bazu za svoj lični razvitak, da od sebe izgradi ličnost koja će znati što treba da radi i zašto da se zanosi. Taj svoj svjesni osjećajni život i taj na jasnoj spoznaji baziran rad poklonila je ona, uz svoju porodicu, u prvom redu ženama.

Kad bi u budućnosti iz velikih daljina mogla da posmatra to svoje prvo, u djelo privedeno nastojanje, bila bi sigurno zadovoljna sa sobom, kako god se do onda promjenile prilike. Ako žene budu svuda dočekale svoju potpunu ravnopravnost, koja će im omogućiti da žive u svijetu izgrađenom i prema njihovim direktivama, koji neće biti samo svijet muškaraca nego i svijet žene, biće naša Vera zadovoljna, znajući da ga je pomogla izgrađivati. A ako, što je teško i pomisliti, val napretka bude zaustavljen teškom silom, koja će žene prisiliti da žive životom prošlih vjekova, osjećaće naša Vera uz tugu i zadovolstvo što se u svome životu zalagala za to da se to nasilje ne izvrši.

Паулина Албала.

„Све под сунцем је таштo и пролазно", завапио је болно једном приликом библијски мудрац размишљајући у очајању о поступцима и делању људских бића. Али, после грозничавог тражења и испитивања, кликнуо је сав озарен: „Не, не, једино дела љубави нису таштa и пролазна, и она вечито трају".

Наша мила пријатељица, наша Вера, можда није никад чула за ову реч из Старог завета, али долазећи на овај свет, донела ју је са собом усађену у својој души. Сви њени поступци, све њено делање, били су руковођени љубављу. Предајући се годинама тешком и опасном раду на Пастеровом институту, или залажући се ватрено у „Женском покрету" за права наших жена, или стварајући с пуно разумевања и такта везе између универзитетски образованих жена у Југославији и у иностранству, увек са сврхом да се дође до зближења и бољег споразума, или гајећи са жаром пријатељство између Југославије и Бугарске, или пропагирајући идеју мира кроз Југословенски женски савез, или крећући се тихо и с осмехом нежности у свом породичном кругу, — сва та неуморна активност служила је једној њеној свагда будној и силној жељи: унети више доброте, мира и љубави у овај свет. И стога је цео њен животни пут био засут само делима љубави. А ова једина нису таштa ни пролазна. И надживеће дуго њен кратак и брзо пресечени век.

Вера наша драга. Како смо је волели, и како нам је свагда запевало у срцу кад бисмо је угледали. Јер смо знали да носи, у свакоме часу, пуне прегршти љубави и благости. И све то тако мило и тихо и смерно, као да се, у својој превеликој кроткости, плаши да тиме што другима пружа дарове можда их не вређа, да не истиче себе. Та свагда се јасно запажало да су се у целом животном кругу Вере Кићевац видела само дела њена. Мала, скромна и повучена Вера Кићевац, сва нежна као небеска рука, и сва топла као сунчев зрак, није се нигде видела ни чула тамо где сујета и хвалисавост далеко размахују својим крилима. Она је у неком куту, као каква добра вила, смишљала нове радости што ће просути око себе. И без предаха, као да је страховала да је сваки дан њен последњи дан, журила се да га испуни са што више активне доброте.

Мила Вера отргнута нам је сувише брзо. Али, зар један живот, раскошно богат својим садржајем, не вреди много више него дуг и празан живот себичњака. Зар четири деценије крцато пуне милоште и љубави не претежу двоструко дуг век саможивих и шкртих старина. По мери и значају онога што је урадила, она није мало живела; свуда докле је допро одјек њенога милог бића, живеће она и после своје смрти.

Једно нам је тешко и болно: имали смо је тако мало за себе. У завитланом темпу њенога рада, она се давала и припадала многима. Замишљала је да је важније учинити што је потребно и нужно и корисно, него својим присуством огрејати душу своје пријатељице, узимати удела у њеном животу. Колико неутољених чежњи, колико пропуштених прилика. А сад стојимо саме, без ње. Зар је можемо икад прежалити!

*Омладинке.**

Ми, омладинке из Женског покрета у Београду, нисмо сарађивале дуги низ година са Вером Кићевац. Али и то релативно кратко време од неколико година било је довољно да нас обогати искуствима, било је довољно да у њеним ведрим и добрим очима прочитамо пуно разумевање за нас, да нам њена мека и топла, али енергична рука помогне у раду и учврсти нас у нашим тежњама. Није требало много времена па да наша распламтела и бујна младост нађе у Вери ослонац за своје захтеве и да открије душу, широку и пријатељску за омладину. Било нам је доста да чујемо њен ведри и младалачки смех — па да престане свака разлика у годинама, па да престане свака запрека да баш њу потражимо и кажемо јој све што нас тишти и чему идемо. Није требало ни да јој то кажемо — Вера, својом племенитом добротом и интилигентним разумевањем, удубљивањем у наше захтеве за бољи живот омладине — и сама их је схватала и постављала. Било је то могуће само за једну мајку и сестру, добру интелектуалку и правог човека.

Луче, кад смо виделе њено мртвачки бледо високо чело, осетиле смо јасно да Вере више нема, али још јасније: да је тако много још могла да да, да тако много још није дала од себе. Ова пространа широка душа и права интелектуалка требала нам је још дуго. Ово пространо и широко срце за све, много пута је своју материнску и сестринску љубав обилато пренело на нас.

Ништа не сме да звучи конвенционално кад се говори о тој жени. Њој, која у својој простосрдачности није волела конвенционалности, морамо да изразимо своју захвалност. И кад јој то кажемо ми, омладина њене организације, којој је

дала велики део свога кратког живота, — ми смо то осетиле. Нисмо јој захвалне само за ону подршку и разумевање које је пружила нама. Захвалне смо јој за то и у име свих оних којима је својом пруженом руком сарадње дала могућност да изграде своју личност свесне жене и пођу путем који води добру свих. Оне које ће доћи иза нас — морају знати да је ова јединственост жена, старијих и младих, добрим делом омогућена и зрелим разумевањем Вере Кићевац.

Сахрањена је јуче на дан двадесетогодишњице примирја, закљученог после једног дугогодишњег и злочиначког мрцварења људи, које је Вера тако мрзела! Њен би се глас, топао и човечан, дигао и јуче да каже коју реч о миру међу народима, али, уверени смо, о правом миру, јер је Вера мрзела ропство. Рекло би се као да је у тој својој борби против рата слушала диктат само свога племенитог срца, свест је дошла само да подржи и усавршии оно што је имала као основну компоненту своје личности — љубав за људе, најзад, љубав за мале људе, и патње малих жена.

Ми, омладина која је радила са њом и којој је њена личност једна од најсветлијих појава у том раду, задивљене смо и још тужније што нас Вера ни приликом своје смрти није оставила да нас не научи нечему и да нам не да храбрости. Добра Вера није ни тада пропустила да нас учврсти у једном драгоценом сазнању. Она нам је показала да стварна преданост раду и борби жена може, као у њеном примеру, да прекали личност и формира је као непоколебану и чврсту и за личне патње. У данима бриге за њу биле смо задивљене и поносне и ми тиме што ниједног дана њена активност и интерес за све нису престајали. Патње свих дале су јој храброст да је своју личну несрећу и тегобу знала да трпи на заиста храбар и примеран начин.

Умрла је, а да нисмо ни осетиле да умире, јер је до задњих дана живела са нама, и до задњих дана подржавала нас у вери да радити на добру људи и осећати са другима — значи живети. Зато и њено паметно мртво чело није дало да се у нама створи слика мртве жене, већ онога што је у Вери вечно живело, а што ће у нама остати као стална и драга успомена на њу и њој тако блиску мисао — преданост и храброст у раду, љубав за људе и народе.

Анђелија Милићевић,
за вршачки Женски покрет.

„Благо оном ко довјека живи,
имао се рашта и родити."

Смрт Вере Кићевац одјекнула је болно широм наше земље међу свима Женским покретима, па и у нашем Покрету у Вршцу. Нема ваљда ниједне напредне и свесне радне жене у нашој средини, која се са Вером Кићевац,у њеном многоструком и активном раду, није са њом сретала, слушала је како са ванредним познавањем, стручно и јасно, расправља и брани праведне захтеве запостављене југословенске жене. И која је год од нас жена дошла у додир са овом вредном и способном, културном женом, морала ју је заволети свим срцем.

Женски покрет у Вршцу имао је ту ретку част и задовољство да у својој средини и чује још у првим данима свога оснивања — између неколико најактивнијих поборница југосл. Женског покрета — баш и драгу Веру Кићевац. И као што је Вера Кићевац, у великој оданости и правилном схватању рада на ослобођењу и равноправности наше жене, стизала свуда и свакад прва и међу првима на сваки јаван иступ Женских покрета, тако је, ето, била међу првима да помогне и поткрепи тек новоосновани Покрет у Вршцу. Она је била та која је својим сажетим, стручним, научно фундираним, а популарно изложеним уводним предавањем о положају и правима жене, припомогла много да се разбије многа укорењена заблуда о жени и женском питању. Вера Кићевац је била та која је својим топлим предавањем учинила да се разбије чврста кора сталожена око духовног баласта наше провинцијске и малограђанске средине оба пола. Између неколико најактивнијих субораца Женског покрета у Београду, Вера Кићевац је била та која је својом природношћу и скромношћу, поред високе научне ерудиције и друштвеног положаја, својом срдачношћу и присношћу према и оној најмањој особи из пука, из народа, имала много осећања, и учинила много за правилно гледање на женски покрет, за пријатељски приступ к њему, за живље интересовање и више поверење према њему.

Са високим духовно-етичким вредностима, драга наша Вера Кићевац вршила је свуда и свагде благотворан и окрепљујући утицај у прилог праведног захтева Женских покрета. Прожета високим квалитетима душе, свести и воље, стизала је Вера Кићевац на многа места, готова увек да дâ иницијативе у зачмалости, помоћ малаксалима, бодрост разочараним, вере неверницима, све ради пунијег и бржег остварења правичних и историјски условљених захтева савременог женског покрета.

Protagoniste tih visokih zahtева, poborniće, radnice visokih kvalitета, kao Vera Kićevac i druge, potrebni su Ž. pokrету kao nasušni hleb, kao so i videlo svetu. One razgaњaju maglu prastarih tradicija, krče čestar i šumu zabluda ljudskih, obasjavaju rumenilom prvu zoru lepšeg i srećnijeg života jugosl. žene, postaju sigurni vesnici toplog zraka nad studenom stvarnošću položaja naše žene.

Stoga je nestanak ovako savesnog, sposobnog i požrtvovanog saradnika u našem mladom jugosl. Ž. pokrету, velіki, vrlo velіki gubitak, tešku žalost na duši њenih saradnica, dubok bol na srcu brojnih drugarica i poštovalaca.

Ovaj velіki bol, tugu i žalost oseća i vršački Ženski pokret zajedno sa svima Pokretima u zemљi. Mi, Verine saradnice, svesne jugoslovenske žene, urezujući u naša srca verni lik i dubоki pijetet prema dragoj Veri, verujući da ћemo joj se najbolje odužiti, zaveštujemo se da ћemo i dalje svesrdno i požrtvovno raditi na poboљšanju života i položaja, sve do pune ravnopravnosti jugoslovenske žene.

M. Corbett-Ashby,

pretsednica Internacionalne feminističke Alijanse.

Prerana smrt Vere Kićevac zaprepastila je sve vaše saradnice u Internacionalnoj Alijansi, koje su umele da cene u njoj dragocenog borca za feminizam. U bolnom momentu kada sam saznala za njenu smrt, u meni je oživelo sećanje na našu konferenciju u Beogradu, na naš prisan rad sa jugoslovenskim feministkinjama, na one interesantne diskusije koje jačaju solidarnost među ženama raznih naroda, i na divnu gostoljubivost vaše prestonice. Tih dana našeg najlepšeg rada blisko sam upoznala Veru Kićevac. Još ranije, čim sam bila došla u kontakt sa njome, ja sam je zavolela — ali tek tada sam bila u mogućnosti da uvidim njene velike sposobnosti, koje sam u docnijem radu sve jače osećala: njenu lepu i jasnu inteligenciju, njenu ljupkost, njen smisao za rad, i, pored svih tih osobina, neobično veliku skromnost.

Nikada neću zaboraviti sa kolikom je graciozношću privela svoju majušnu ćerćicu da poželi dobrodošlicu u Ženskom klubu mojoj majci, kao najstarijoj članici Alijanse na toj konferenciji. Ali najjači utisak o toj retkoj ženi dobila sam one tihe večeri, koju sam provela sama u njenom porodičnom krugu — „chez elle". Bile smo zamorene i ako vrlo zadovoljne tokom rada naše konferencije, ali je toplina njenoga doma bila tako odmarajuća, a naročito za mene bilo je ohrabrujuće da slušam kako ta mlada žena shvata probleme, za čije se rešenje mi borimo. Ona je jasno videla sve prepreke koje je trebalo ukloniti, ali ni malo nije gubila hrabrost, i imala je puno vere u uspeh našega rada; u njenom srcu nije postojalo ni malo mržnje za protivnike, koje je trebalo pobediti; isto tako kao i u radu, svaka njena primedba je bila izgovorena sa velikom ozbiljnošću. Tu u njenom porodičnom krugu bila sam u mogućnosti da potpuno osetim svu vrednost ove retke žene. Znala sam koliko je ona bila voљena i cenjena u radu, a tu sam osetila koliko je bila voљena i cenjena u svojoj porodici. Bila sam uzbuđena što sam u toj maloj ženi otkrila pravu i potpuno savršenu ženu sa najdragocenijim osobinama supruge i majke, ali takve supruge i majke koja je umela da shvati i htela da pomogne svaku nesrećnu ženu i svako napušteno dete.

Ona je bila puna poštovanja prema svima istaknutim ženama, kao i prema svakoj odvažnoj radnici.

Pretsedništvo Ženskog pokreta u njoj je imalo jednoga člana koja je kao žena samom svojom ličnošću i celim svojim životom pobijala sve primedbe, koje se iz neznanja ili zlonamerno često ističu protiv feminizma.

Osećajući svu težinu gubitka koji u ovome času podnosi Ženski pokret u Jugoslaviji, a sa njime i mi svi, ja odajem duboku poštu uspomeni Vere Kićevac sa toplom zahvalnošću za sve ono što je dala za naše ideje.

Živadin M. Stevanović,

seљak iz Gruže.

Ugasio se jedan život, nestalo je jedne majke, kojoj sudbina ne dopusti da do kraja ispuni materinsku dužnost prema deci svo:oj. Prestalo je kucati srce jedne dobre supruge, koja je svoga druga kroz život u њegovom pozivu, službi narodu i nauci, mogla shvatiti i pomagati mu.

Jedna duša idealna, plemenita, koja je osećala tešкoće svojih bližњih, koja je želela da

им увећа радости, да им умањи болове, да чини добро, отишла је у вечност. Гдегод се појавила, око себе сејаше благост и подизаше дух милосрђа.

И ако је била дете престонице, и универзитетски образована, она је била скромна и волела село. Сваке године са својом децом и мужем пробављала је по неколико месеци у селу Топоници у Горњој Гружи. Многе дане је провела у друштву сељанки, са њима разговарала, давала им савете и поучавала их како да лакше сносе свој животни терет. Њено мајчино срце разумело је све добре сељанке, и оне су је волеле, топло и искрено. Али судбина, чије тајне путеве људски разум још не познаје, прекраћује њезин живот, нестаје мајке, која беше највећа радост својој деци, једне честите жене, која је своме другу била кроз живот одан сапутник, која га је потстицала у његовом научном раду.

Заиста, како је време живота кратко, а како мало времена имају, додељеног од судбине, узвишене душе које схватају живот, које разумеју његове радости и болове, његове наде и клонулости, и које се залажу да у овој долини земној, где живе милиони, буде што више срећних, што мање бедних, што више радости, што мање бола.

Умрла је Вера Кићевац, та ваљана мајка и супруга, али успомена на њу живеће дуго међу онима који су је познавали.

Др. Сима Илић,

*шеф Државне поликлинике за кожне и венеричне болести.**

Државна поликлиника за кожне и венеричне болести и имуно-биолошко одељење Централног хигијенског завода губе смрћу Вере Кићевац једног од својих најбољих сарадника. Још првих година после светског рата, кад је организовање борбе са венеричним болестима било у самом почетку, кад је морало да се уради много, а са мало сретстава и могућности за рад, Вера Кићевац је ступила у бактериолошку и серолошку лабораторију поликлинике, и водила ју је као шеф за дужи низ година. Наша установа, смештена тада у веома скученим просторијама, личила је пре на какво импровизовано ратно превијалиште. На какво одвајање појединих одељења и отсека није смело ни да се мисли. Радило се неколико разноврсних послова у једном одељењу. Много смо сметали у раду једно другоме. Деликатни лабораторијски рад на испитивању крви нарочито је било тешко извршивати под таквим околностима. Мале грешке биле би од судбоносних последица за појединца болесника. У таквим приликама и условима за рад могло се доћи до добрих резултата само преко крајње савесности и неограниченог пожртвовања и одушевљења за рад. Но не само преко тих особина. Требало је имати урођеног такта и љубазности у односу према свима око себе да би се могла сачувати хармонија и лично међусобно слагање. Сви ти услови и све те лепе особине биле су заступљене у карактеру „госпођице Вере", како смо је сви из милоште звали, а коју милошту је у пуној мери заслуживала. И ако по струци није лекар, она је сваком приликом у односу према болесницима била нежна, блага и стрпљива; према стручном персоналу, као и према комоћном, до крајности тактична, колегијална и увиђавна, — она је освајала симпатије свих. Такве особине су продукт урођене племенитости, као и идеалног васпитања за рад на добру народне и опште људске заједнице.

Поред редовних и свакидањих послова у нашој лабораторији, Вера Кићевац је налазила времена и за научни рад. Пошто је провела пет година на раду у Пастеровом институту у Паризу, а код проф. Петијеа, где је стекла солидно стручно знање и рутину, и где се бавила испитивањем иктеро-хоморсгичне спирохетозе, она је имала све услове за продужење таквог рада. Већи број публикација из домена бактериологије и имунобиологије, које је дала сама и у заједници са другима, најбољи су доказ њезине солидне спреме и преданости раду. Тај и такав рад одвео је Веру Кићевац као званичног делегата наше државе на међународну серолошку конференцију у Копенхагену 1928 године, где је са највећим успехом учествовала у утврђивању најпоузданијих и најосетљивијих метода за испитивање крви.

Својим радом на науци, и савесношћу и преданошћу на свакидањем лабораторијском послу, Вера Кићевац је веома задужила нашу струку и одужила се у пуној мери горућим потребама наше превентивне медицине, схватајући је широкогрудо. Ми сви смо дужни да осећамо и изразимо срдачну хвалу и да јој сачувамо вечну успомену међу нама.

Слава јој!

Вера Кићевац, 1938 г.

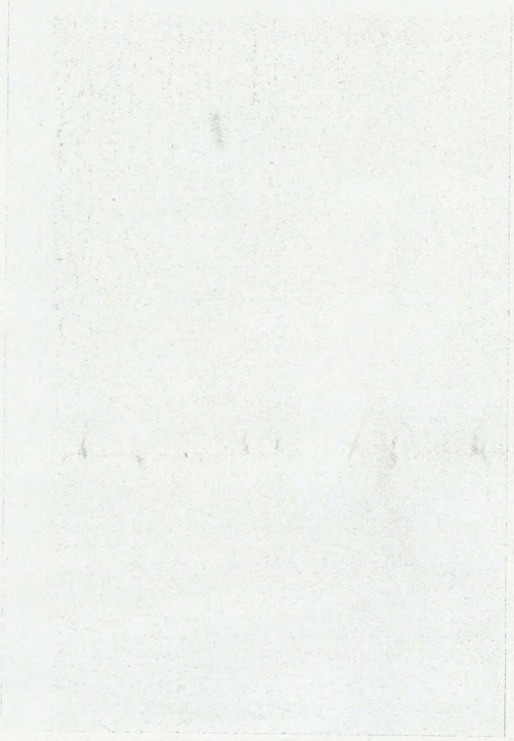

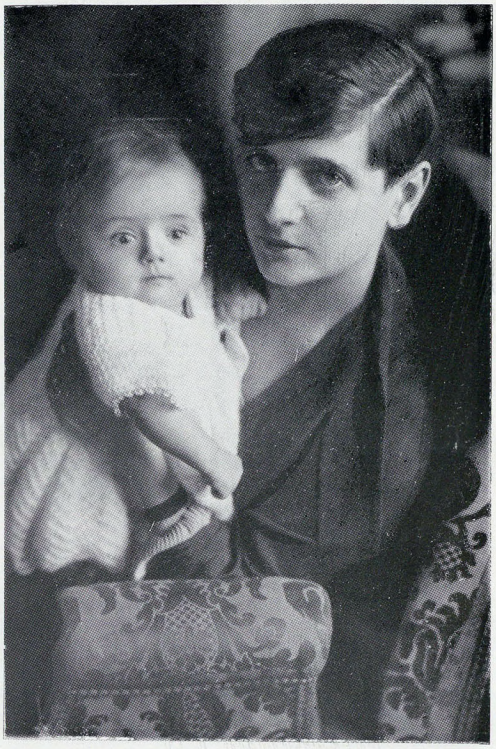

Вера Кићевац са својим првим дететом.

Zorka Karajić-Kasnar,

predsednica Udruženja univerzitetski obrazovanih žena.*

Navršilo se jedanaest godina od kako smo Veru Kićevac ugledali među prvim članicama osnivačicama Udruženja univ. obrazovanih žena. Noseći u sebi dubski smisao za širok delokrug rada, osećajući svoju zemlju kao neraslučiv deo široke čovečanske zajednice, ona je i kroz ovu organizaciju, ca svojim divnim sposobnostima, počela da radi na složenim problemima međunarodnog upoznavanja i zbližeња. S jedne strane na širenju, zalečivanju rana, koje su narodi u krvavim sukobima zadavali jedni drugima i izglađivanju mnogobrojnih supротnosti, a s druge strane na ispitivanju bolnih mesta u javnom životu svih žena, i na istraživanju načina za rešavanje sve novih i novih problema, koje pred nas ostavlja složeni život današnjice.

Jedanaest godina unosila je Vera Kićevac u rad U.U.O.Ž. veliko bogatstvo svoje prirode: izvanredno inteligenciju, kojom je prodirala u bitnost problema, koji su se pred nas ostavljali, ukazujući uvek pravilno i putеve kojima treba poći. Retka istrajnost i čvrstina, prožete staloženošću i blagošću, nisu bile mање zapažene osobine pri saradnji sa Verom Kićevac. Vera Kićevac umela je da hoće, umela je da istraje u svojoj zamisli, ali na način dubоko harmoničnе prirode: nikad da povredi onog koji drukčije misli, uvek sposobna da ga obaspe blagom ubedljivošću. Iz Vere Kićevac inteligentne, sa širokim vidikom, čvrste i istrajne, odlučne u sprovođenju slobodnih ideja, zračila je iznad svega snažna i topla dobrota. Njena ideja vodilja u radu na međunarodnoj saradnji: mirити i blažiti, uzdizati se iznad sitnih i sebičnih interesa, dovesti u sklad potrebe svih, nije bila spoља primljena politička teorija, ona je proizlazila iz dubine njenog celokupnog bića. Njena dobrota obljivala je toplom svetlošću kako najkrupnije akcije, tako i svaki pojedinačni gest u ličnom dodiru sa svojim saradnicima.

U U. U. O. Ž. Vera Kićevac zauzela je ubrzo mesto pretsednice Komisije za međunarodne veze. I njeno dubоko pacifističko uverenje, da je moguće dovesti u sklad potrebe svih, i njen razvijen smisao za rešavanje socijalnih problema, i njeno suverено vladanje stranim jezicima: francuskim, nemačkim i engleskim, prirodno su je postavili na to tako značajno mesto u našem Udruženju.

Za ovo jedanaest godina njene predane saradnje prijavilo se našem Udruženju čitav niz gostiju, uglednih intelektualnih radnica iz evropskih i vaneevropskih centara. U svakom taktvom trenutku požrtvovano i sa punom gotovošću primala je Vera Kićevac lavovski deo posla na sebe. Njena gostoljubiva kuća uvek je bila spremna da otvori svoja vrata i da u prijatnoj domaćoj atmosferi omogući razmenu misli i sastanke sa drugim članicama. A poverh toga neumorno, satima i danima, sa srdačnošću, vedrinom i dobrim poznavanjem ovih naših kulturnih, socijalnih i zdravstvenih ustanova, provodila je kroz njih Vera Kićevac naše ugledne goste, dočaravala im slikу o nama, i, sa inteligentnom objektivnošću i skromnošću, stvarala od njih budуće prijatelje naše zemlje.

Vera Kićevac, kao pretsednica Komisije za međunarodne veze u našem Udruženju, pronela je kroz taj izvanredno značajan delokrug rada svoje pacifističke ideje i sprovodila ih u stvarnost. U danima kada nije bilo psihičkih tešikoća da se održavaju prijateljske veze sa članicama iz zemlje koje su bile naše savezniče u toku nedavnog svetskog rata, ili ca članicama iz zemalja čije su interesne sfere bile daleko od nas, njen pogled se upravlja na zemlju od koje nas je delio jaz još svežih, tešikih, krvavih bratoubilačkih obračuna. Bez obzira na zagušljivost atmosfere, zar nije dužnost nas članica U. U. O. Ž. — mislila je Vera Kićevac — da se izdignemo iznad dnevnih događaja, da mi pružimo prijateljsku ruku našim prvim susetkama i srodnicama, bugarskim članicama U.U.O.Ž.? To je najpreča iako najtežа dužnost naše komisije za međunarodne veze. I u kratko vreme iza osnivanja svog Udruženja, ona je otpočela prepisku, počela da stvara mogućnost za neposredni dodir. Prve bugarske članice U.U.O.Ž., koje su se pri prolazu kroz našu zemlju privatno zaustavile u Beogradu, zakupale su na njena vrata. Prvi srdačan osmeh, koji ih je pozdravio u toj još tešikoj atmosferi, bio je osmeh Vere Kićevac. Iz tih prvih veza vremenom se razvio značajan rad, koji je pod kasnijim popravljenim političkim prilikama dobio sve uslove za razvijanje prisne i obilne intelektualne saradnje sa bugarskim U.U.O.Ž.

Neka se u ovom bolnom trenutku kad odajemo poštu našoj preminulој Veri Kićevac, čuje baš njena sopstvena reč po ovom pitanju, izražena kroz jedan članak pre dve godine:

„Žene su još jednom dokazale svoje razumevanje političkih problema. Bez mnogih pretkodnih studija, konferencija i dogovora, one su osetile pravi put, nadahnute proročanskom vidovitošću, kao što se u nauci najdubље istine otkrivaju i dokazuju kad se otstrane sve nepotrebne okolnosti, i kad se ideje produbљuju u najprostijim obliku, tako i u političkim pokretima često puta je korisno shvatiti samo osnovne i bitne linije.

У својој жељи за стварањем трајног мира, од чега се ништа боље не може пожелети не само своме роду но и целом човечанству, а коме циљу најбоље води међусобно познавање и разумевање, жене су сарађивале на томе трновитом путу. Усред Светског рата су Немице, Белгијанке и Енглескиње храбро пружиле руку једна другој са жељом да измире непријатеље.

Први контакт између Бугарке и Југословенки је био тежак. Оне се нису састајале у престоницама окићеним заставама, али су дочекиване исто тако срдачно и искрено, као што је последњих дана примљен претседник бугарске владе у Београду. Било је преписке између жена двају народа, било је контакта, нарочито на интеренационалним конгресима по разним центрима Европе. Кад су делегаткиње југословенског и бугарског У.У.О.Ж. на конгресу инт. фед. у.о.ж. августа 1929 у Женеви претресале могућност зближења и сарадње између чланица ових организација, још су сви друмови што спајају ове две суседне земље били обрасли травом, а њихова дневна штампа доносила сваког дана вести које су само продубљивале јаз између два братска народа."

После остварене сарадње са бугарским У. У. О. Ж., развила се наша сарадња са чланицама грчког и румунског удружења, и тако је изникла наша балканска комисија, која је дала низ сјајних акција, запажених и у нашој и у иностраној јавности.

Од прве до последње све су оне изискивале велику истрајност и интелектуалну снагу Вере Кићевац. Долазиле су нам велике и мале групе углавном бугарских, па и румунских и грчких чланица, приступале смо организовању репрезентативних вечери интелектуалне сарадње, измењивале предаваче без прекида, споразумевале се за нове размене, а архив балканске комисије, вођен руком Вере Кићевац, растао је из годину у годину и сведочио о њеној истрајној активности.

Последњи крупан посао који је изведен по замисли Вере Кићевац, и коме је главни организатор и извођач била она, јесте зимушња прва изложба бугарских ликовних уметница у нашој земљи, пропраћена низом приредби и широким гостопримством за преко 20 бугарских чланица. Данима и данима сустајала је Вера Кићевац под нагомиланим пословима и завршавала тај свој последњи замашни подухват са сатисфакцијом огромног успеха.

Али и изван ових крупних акција, свакако најзначајнијих у раду наших удружења, које су у главном носиле њен отисак и биле дело њеног прегнућа, Вера Кићевац, од прве до последње одржане седнице на два дана пред ово њено последње, смртоносно оболење, није изостајала са својим живим учествовањем ни у једном другом питању, које нам је постављао наш програм. Она се никад није затварала у оквир једне дужности, ма колико она сама собом била довољна да њом одужи пун дуг тој средини. Од удубљивања у најкрупнија питања и редиговања најсуптилних одговора, па до најнепријатнијих трчкарења, Вера Кићевац учествовала је без изузетка. Ако је са којом чланицом требало сатима проводити у тегобном чекању пред министарским вратима, ако је требало мољакати новинаре, да нам што објаве, ако је требало дежурати на изложбама, Вера Кићевац је била ту. Удружењу у.о.ж. никада се није показало ни да је Вера Кићевац нежног здравља, ни да на њој почива дужност бескрајно нежне мајке троје ситне деце, ни да у кући постоје и друге обавезе, ни да је Вера Кићевац исто тако одани сарадник многих и многих других организација. А кроз читавих тих 11 година пожртвоване сарадње никад да откаже неку услугу, никад уморна, никад натмурена. Увек ведра, непосредна, насмејана, природна и скромна до узвишености, давала је Вера Кићевац овој организацији своју ретко лепу памет и топлу, дубоку душу.

И данас је више немамо. Пресечен је свеж и плодан живот Вере Кићевац, и срушен је један од носећих стубова и у раду наше организације. Њено место остаје празно, а наши напори и тежње лишени једног од најмоћнијих помагача.

И просторно и временски Вера Кићевац је излазила из оквира свакидашњих појава. Њена делатност оставила је дубоког трага не само у нашој земљи, него и далеко ван њених граница. Вера Кићевац није сарадник, коме ће се моћи наћи замена ни по томе колико је могла да прима на себе, ни по томе како је то умела да прима: поуздано, ведро, срдачно и скромно.

Прожете дубоким пијететом и топлом захвалношћу, чуваћемо успомену нашој незаборавној Вери Кићевац, једној од најсјајнијих претставница наших поратних интелектуалки, прожетих високим духовним стремљењем.

Татјана Киркова,

члан управе У. У. О. Ж. у Софији.

Наш први сусрет са Вером Кићевац је био 1932 године. Једна делегација из наше земље путовала је у иностранство, пролазећи кроз Југославију. Група наших пријатеља која је мало раније била посетила Софију, сачекала нас је на београдској станици и задржала нас да проведемо један дан у Београду. Међу тим нашим пријатељима налазила се и Вера Кићевац. Сазнала је да пролази једна група Бугара кроз Београд, желела да се са нама упозна, и дошла нам је у

сусрет пријатељски пружених руку и отвореног погледа, који никада не вара. Провела је цео дан са нама, и када смо увече напуштали Београд, понели смо незаборавни утисак срдачног гостопримства и великог интересовања што је за нас имала Вера Кићевац, жена необичне привлачности.

Петнаест месеци касније, у децембру 1933 године, бугарско Удружење универзитетски образованих жена дошло је у посету југословенском Удружењу у Београд. Учествовале смо на првом бугарском вечеру, које је то Удружење организовало у Београду. Г-ђа Вера Кићевац је врло много допринела да наш боравак буде што интересантнији, пријатнији и кориснији. У њеном дому је био први наш радни састанак, на коме је дошло до искрених разговора, који су довели до узбудљивих момената — и тада су универзитетски образоване жене обеју земаља поставиле темељ сарадњи са циљем да се међусобно зближимо и што боље разумемо. Од тада је Вера Кићевац најјачи стуб и душа свих наших напора за постигнуће тог циља. Видимо је неуморну у свакој етапи наше сарадње — продубљење нашег контакта, измена предавача, итд. Она је била дала идеју да организујемо изложбу радова бугарских сликарки, која се остварила у децембру 1937 године. Сви знамо колико је огромних напора уложила Вера Кићевац за успех изложбе, и то у добу када је тешка бољка већ лагано почела разоравати њен организам. За све што је она у току ових година радила за нас, дугујемо јој дубоку захвалност, али жалимо што нисмо могли остварити нашу жељу да јој укажемо дуже, топло гостопримство у нашој средини. Била је међу нама у Софији сасвим кратко време, 1936 године, а ми смо имале жељу да нам дође на дужи боравак, како бисмо јој дале осетити колико смо јој захвалне.

Нисмо се дивиле само ретким иницијаторским способностима Вере Кићевац, већ смо осећале и њену велику активност, којој се потпуно предавала, активност која је била диктована дубоким побудама и била израз њене несебичне природе. Имала је снажну интелигенцију, јасну свест, велико и добро срце. Одлично знање страних језика дали су јој могућност да прошири своја свестрана сазнања, и та особина њенога духа била је спојена са дубоким човечанским чувством, што је заједно давало дивну хармонију њене личности. Израђеном интелигенцијом, правичним духом и несебичном импулсивношћу, она је била потпуно формирана индивидуалност, која је још више привлачила урођеним шармом и задивљујућом једноставношћу. Имала је осећајност и интуицију елитног бића, али и скромност великог духа. Личност таквих вредности откриле смо у њој током наше сарадње; док смо биле поред ње, осећале смо топло зрачење, а сада, када је она ишчезла, осећамо сву њену моћ.

Када откријемо у човеку високе особине, ми му се дивимо, али га волимо сасвим просто, човечански. Тако и поред дивљења које смо осећале за Веру Кићевац, ми све које смо имале срећу да је ближе упознамо, искрено смо је волеле. Била је непосредна, увек се испољавала онаква каква је — сасвим једноставна, искрена и топла. Волеле смо је зато што смо осећале њено велико срце; волеле смо је као што се воли блиско створење, као што се воли неко свој. Стога ми је тако тешко да сада говорим о њој, јер је бол што смо је изгубиле, велики и дубок, бол без речи, неми бол, који се сконцентрише у сећању и одупире се сваком спољњем изражају.

Побожно ћемо чувати светлу успомену Вере Кићевац, успомену какву могу оставити само ретке личности. У нашем сећању остаће њен лик оно што је она и за живота била — потстрекач на најлепше акције и инспиратор. Она ће продужити да жари срца свих који су је познавали и волели.

Душан Ж. Јанковић,

апелациони судија, потпретседник Југословенско-бугарске лиге.*

Десетог новембра ове године нестала је из наше средине Вера Кићевац. Њеном смрћу тешко је погођена Југословенско-бугарска лига, јер је изгубила једног ретко активног, интелектуално израженог и социјално осетљивог члана. Вера Кићевац није била само оснивач ове Лиге, чији су задаци упућени на културно зближење и међусобно упознавање два, по крви, вери и језику, иста народа, бугарског и југословенског, већ је она била и стални члан управе ове Лиге од њена оснивања па до своје смрти, и још више — она је била један од првобораца за остварење ове узвишене и корисне идеје. Јер, шта може бити корисније и узвишеније од рада на идеји зближења два истородна и тешко напаћена братска народа? Шта може бити мудрије од рада на сасецању у корену заблуда, које су векови гомилали у душама наша два народа, а непријатељи наши их искоришћавали за своје себичне интересе? Вера Кићевац својим израженим интелектом дошла је до сазнања да се овај посао мора почети и почела га је уз импулс своје племените душе и воље да у томе послу успе. Дефинитивне облике зближења два братска народа она није дочекала, али то не умањује значај њених напора у овоме послу, као год што неће завести наша поколења да на листу

наше међубратске историје забележе златним словима име Вере Кићевац.

Вера Кићевац, као члан управе Лиге, добро је знала шта у овоме послу значи мајка. И сама мајка, она је знала шта за децу значи моћ мајчиних груди, мајчиног крила и мајчине руке. И, знајући добро да ће идеја зближења између наша два братска народа, југословенско-бугарског, најбоље ухватити корена код наше младежи, неоптерећене заблудама старијих, она енергично и истрајно форсира идеју да се упути апел свима мајкама у Југославији и Бугарској, да своју децу од колевке васпитавају у племенитом духу срдачности и љубави између Бугара и Југословена. Тиме ће јужнословенске мајке допринети и делу мира и моћи јужнословенства, те кичме несрећно положеног балканског полуострва. Да би остварила своје националне и човечанске идеале у овоме послу, она тражи сарадњу и других жена, и као делегат управе Југословенско-бугарске лиге она организује и женску помоћну секцију управе лиге на 14 дана пред своју смрт, и чини апел на живљу акцију на своје сараднице не одајући при том лице које ће нас тако брзо напустити. Заиста, ретка појава била је пок. Кићевац. Иако са тешком болком у себи, она никад није рекла: не могу. Све дужности је примала са таквом предусретљивошћу, као да јој здравље у пуној мери то допушта. Али, тако раде радници који свестрано осећају стварност, и који дубоко у свести и срцу крију осећања дужности и одговорности према своме народу и својој отаџбини.

Радећи у управи Лиге, Вера Кићевац није испољавала само своју националну свест, она у раду на зближењу наша два братска народа, није одавала само личност прожету хуманизмом и одану делу мира међу народима у опште, она је често показивала своју социјалну осетљивост према онима који пате. Због те своје особине она тражи да се Управа Југословенско-бугарске лиге побрине да бугарски студенти, који се школују овде у Београду, а који су тако далеко од својих топлих домова, помогну. И она помаже идеју оснивања студентске мензе. Тако се и њеним напорима оснива менза у којој више стотина наше драге бугарске омладине добија довољну, јаку и здраву храну уз малу цену. Бугарски студенти осетили су племениту активност Вере Кићевац око њихова добра, и они су јој били од срца захвални. Ту захвалност видно су манифестовали и приликом њене сахране, полажући на њен гроб венац од свежег цвећа. Руже у венцу у ствари су симболисале чврсто повезану бугарску студентску омладину, свежу и снажну, да на плећима својим узнесе до победе идеју зближења југословенско-бугарског народа, које је пок. Кићевац са толико племенитости волела.

Слава Вери Кићевац!

Јулија Бошковић,

секретар Заједнице дома и школе II женске гимназије.*

Ускоро пошто се основала, млада Заједница дома и школе Женске реалне гимназије Краљице Марије у Београду, чим је почела стварно да ради, позвала је у свој управни одбор г-ђу Веру Кићевац.

Основана са задатком да заједничким силама родитеља и наставника поради на што успешнијем подизању омладине, како физичком тако и интелектуалном, естетском, социјалном и моралном, она је знала да у своме кругу треба да има Веру Кићевац.

Заједници II Женске гимназије, којој је циљ да од све своје деце створи физички и психички здраву, храбру и предузимљиву, радну и напредну омладину, требала је личност Вере Кићевац.

Заједница, која би хтела да пружи свој својој омладини — без разлике положаја и материјалног стања родитеља, по могућству ведру, радосну и сунчану младост — тој Заједници је била преко потребна особа која ће већ самим својим бићем зрачити око себе.

Вера Кићевац — та увек ведра, насмејана, добра, интелигентна и паметна, а увек активна жена, беше као предестинирана личност за то.

Данас ње више нема међу нама.

Биолог по струци, имала је необично јак осећај и смисао за све што живи, што се креће и развија — за пуни, свестрани, широки живот.

Са тог чисто биолошког становишта полазило је и њено познавање и схватање материнства, које нам је толико пута у својим расправама доказала.

У своме интимном личном животу, она је била мати какву је ретко наћи. Реална и паметна, с ретко здравим погледима на живот, она је с необичном суптилношћу пратила сваку и најнезнатнијур појаву код своје деце. Сваку најмању финесу, сваку најситнију ниансу у животу своје деце она је запажала, пратила и водила о њој рачуна. А водила је ту своју децу с таквим разумевањем и тактом какав се једва може наћи још код које жне.

То дубоко осећање материнства — биолошко и социолошко у исти мах, то заштићавање и руковођење нејаких и слабих, беше једна од главних мисија Вере Кићевац. Била је мати у најузвишенијем, најпотпунијем смислу речи. Својим необично великим и душевним очима све је запажала, сев видела, све разумела и све праштала.

И то њено широко, универзално материнство требало је свој нашој деци.

И не само то.

У данашњем тешком готово непријатељском времену кад је homo homini lupus, и у најближој средини потребан је човек са тако дубоким, исконским пацифизмом као што га је имала наша Вера.

Потребан је нарочито у оној средини и онима чију душу још није почела да нагриза сумња. Онима који још верују у правду и правичност, доброту и племенитост људи. Онима који још не знају за партијску, племенску, сталешку и националну мржњу.

Вера Кићевац није била космополита у обичном смислу речи. За њу доиста нису *постојале* ни личне ни племенске, као ни националне и социјалне препреке. Ако их је код других и видела, сматрала је својом првом дужношћу да их она — *својим* учешћем и *својом* љубављу отклони. Вера није била ни националиста ни социјалиста. Била је човек у најширем, најпунијем смислу речи. Из тог њеног неограниченог хуманитета произлазило је њено дубоко разумевање свих људи — пријатеља као и непријатеља (личних није никад ни имала).

У датуму њене физичке смрти као да налазимо кључ схватању зашто је морала тако рано да оде од нас. Управо — она и није *отишла* од нас она је *ишчупана* из нас.

Nomen est omen.

Вера Кићевац као да је у своме имену синтетисала сву ону веру коју је носила у себи: веру у људе и њихову доброту, веру у правду, веру у живот, веру у напредак.

Тај највећи наш женски пацифиста умрла је уочи дана кад је *пре* двадесет *година* склопљено примирје између зараћених сила. Закопана је онога дана. кад *после* двадесет година — усред мира звецка оружје, и свирепом бруталношћу даве се идеали најчистијих хуманиста.

Она, најбоља међу нама, требало је ваљда да оде с овог света још са дубоком вером у живот и напредак, *пре* но што се поруше сви идеали човечности и правде.

Да напоменем још само једну особину због које смо желеле да је наша омладина има у својој средини:

еминентно научни дух, обдарен не само јаким интелектом већ и изванредним научничким инстинктом, с јаком интуицијом, претстављала је — да говоримо без претеривања — најјачу жену интелектуалку у нашој генерацији.

Али, премда је имала јаку научничку спрему и акрибију, њен савршен *недостатак* сваке *спољне* амбиције довео ју је да чак и онај најмањи спољни знак њеног озбиљног и савесног рада изостане — докторска титула, која је тек мали знак признања науке.

Без икаквих поза, без иједне фразе у животу, у избегавању свега што је и личило на ефекат, она је имала само једну амбицију у животу: да *својим животом и радом помогне другима да живе*. И при томе није познавала разлике: њена деца — туђа деца, пријатељи — непријатељи — свагде је гледала и видела само живе људе, људе којима је помоћ потребна.

Немилице је давала — материјално и морално. И нико од нас ма како јој близу стајао, не зна где је све давала, односно где није давала. — „Да не зна левица, што чини десница" — и нехотице је то спроводила. Увек са истом жељом — да помаже оне где се помоћи даде.

Сећам се једног карактеристичног разговора с њом.

— Зашто да се не посвети науци — она која има све услове за то?

Гледала је замишљено и онда је као за саму себе рекла:

— Да, мене привлачи наука. Ја ју волим и имам смисла за њу. Али кад погледам око себе, па видим живе људе, осетим њихове виталне потребе, онда — онда ме одвуче социјална ствар. Ту ја мислим да могу највише дати.

Вера је била мати.

Њеном животу дошао је крај — прерано.

Ње данас више нема међу нам. Функције Верине обављаћи други људи, али празнину што зјапи нико испунити не може.

Али, ако је отишла једна Вера, остала је друга. Ову другу нам нико отети не може, никакав материјалистички процес, никакав физички закон.

Ту ми носимо у себи — дубоко у срцима, у душама својим. Догод живимо.

И та наша — неприкосновена *наша*, никад малодушна Вера, поручује нам да и сад као и увек у тешким моментима:

Горе главе!

Око вас је живот. Он захтева пуну вашу свест, пуно ваше здравље, пуну вашу снагу.

Не дајте се!

Потребни сте онима с којима живите.

Напред и само напред!

Вера Гуцуња,
студенткиња*.

Сакупљени смо на овој тужној свечаности да одамо последње признање једној заслужној жени у најпотпунијем смислу те речи. И студентска омладина осећа за своју дужност да данас овде изнесе рад Вере Кићевац на помагању студентске омладине, особито женске.

Није тако мали број жена које раде у својим организацијама било културним, хуманим или

стручним, али је мало таквих које показују интересовање за омладину, а још мањи број оних које омладину познају и разумеју. Студентска женска омладина пролазила је кроз живот тешко, наше Удружење борило се са силним препрекама док се дошло до овога данас, а дуго времена постојале су само голе руке и огромна воља да се нешто створи. Биле смо саме. Мало је било у то доба искрено пружених руку од наших старијих, мало разумевања и нарочито мало љубави за нас младе. Велике реткости биле су нам наши старији као пријатељи. У те реткости убрајала се Вера Кићевац.

И после, када смо имале свој дом, тешкоће нису биле мале. Међу првим женама које су се нашле уз нас у новом дому била је гђа Кићевац. Не можемо заборавити оних неколико дана пред нашу славу прошле године, када је скоро све старање било у њеним рукама. Није она за нас била страна жена, која се случајно нашла уз нас, виссока госпођа, номинална домаћица, већ прави, осведочени пријатељ, скоро нама равна, само старија по годинама и искуству, а којој је дом на срцу лежао као и нама, а осећале смо је толико близу, уживљену потпуно у нашу ствар, заједно са нама као део наше студентске заједнице.

Кадгод смо ми студенткиње стајале пред решењем неког тешког, било економског, било културног проблема, знале смо да ћемо у сваком тренутку код гђе Вере Кићевац наићи на најпуније разумевање, пријатељске савете и да ћемо имати њену подршку и њену помоћ у сваком случају. За њу није постојала препрека, када је требало да нам помогне, није било у питању време када је требало да са нама дискутује и да се до танчина упозна са нашим животом; нису постојале сметње, када је требало за нас да се лично ангажује.

Остаће нам у светлој успомени састанак нашег Удружења, на коме је Вера Кићевац као старија интелектуалка и као жена говорила да смо ми те које се на универзитету спремамо да сутра одемо у народ, да просветимо и помогнемо ону жену која зна само за напоран рад. Она нас ту није само упутила коме ћемо после свршених студија помоћи, већ нас је учила на какав се начин морамо одужити средини из које смо дошле. У тим упутствима указивала нам је на своја дугогодишња искуства просвећивања и рада на селу. Кроз та саветовања зрачила је силна љубав према женама које нису осетиле ништа лепог у животу, према сељанкама и женама нижих друштвених слојева. То више није било обично милосрђе, већ права и велика човечанска љубав за потиштене и запостављене, за све оне код којих се угнездила неправда, код којих мрак и беда ниште и харају.

Као студент медицине, не могу а да не споменем заузимање Вере Кићевац за интересе студената медицине, удружених у стручно удружење. Ту је В. Кићевац сарађивала са нашим професором господином Кићевцем, почасним претседником Удружења. Учествовала је пожртвовано и активно у акцији око скупљања прилога за медицинарску мензу. Ту је опет била у питању студентска омладина, коју Вера Кићевац није оставила до краја свога живота.

Данас када се развија међу нама живот достојан, лепши и бољи, данас када се почела изграђивати заједница млађих и старијих, заједница рада, заједница високих друштвених и културних настојања, не можемо да се помиримо с тим, да међу нама нема више Вере Кићевац, да нема те благе, тихе и скромне жене која је сва била од срца, а чија је културно и праведно разумевање за нас омладину било спремно све да жртвује.

Ова година донела нам је велики број студенткиња којима је помоћ искрених пријатеља неоходно потребна. Ове младе девојке не знају ко је за нас била Вера Кићевац. Ми ћемо нашим млађим другарицама то објаснити, нека и оне знају да све губимо нашег великог пријатеља, пријатеља каквих ми имамо мало. Оне неће чути искрене и пријатељске речи Вере Кићевац, али ће осетити значење те жене кроз фонд Вере Кићевац, који је основан у духу њеног рада и њених интенција, и из којег ће се додељивати награде студенткињама. У нашем сећању остаће трајна успомена на једног великог пријатеља студентске омладине.

Животни пут Вере Кићевац послужиће нама млађима за пример како се несебично ради за опште добро, а свима онима који у омладини гледају будућност, пример како са омладином треба сарађивати, како би се лакше испунили постављени задаци.

Život Vere Kićevac-Petrović.

Vera Kićevac — Petrović, rođena je 9 decembra 1895 g., a umrla je 10 novembra 1938 g. Njena mati, Bosa Petrović, kao kći direktora gimnazije Miše Mihajlovića, odgajena je u vrlo uglednoj i istaknutoj porodici staroga Beograda, čiji su roditelji veoma mnogo polagali na vaspitanje svoje dece.

Mati Verina je bila među prvom generacijom naših žena koje su se na beogradskoj Velikoj školi počele da odaju studijama. Ona je počela da studira prvo u Beogradu, pa zatim u Parizu, ali je udajom prekinula započete studije. Otac Verin, sanitetski general Dr. Mihajlo Petrović, vanredni profesor beogradskog Universiteta, bio je veoma cenjen kao hirurg i veoma poštovan i voljen kao čovek.

Vera je svoje detinjstvo provela najvećim delom u Nišu, gde joj je otac bio sa službom sve do svetskog rata. Maturirala je u Beogradu, universitetske studije je započela 1913 g. u Minhenu, pa, prekinut a ratom, nastavila ih je u Ženevi 1915 g., i završava lisans prirodnih nauka 1917 g. Zatim odlazi u Pariz i stupa na Pasterov institut, gde se posvećuje baktereološkom radu. 1921 g. vraća se u Beograd i ulazi u službu Ministarstva narodnog zdravlja sa radom u Ambulanti za venerične i kožne bolesti. Odmah postaje aktivni član Ženskog pokreta, i na prvoj skupštini izabrana je za sekretara upravnog odbora. Kao članica Ženskog pokreta aktivno učestvuje u osnivanju i organizovanju Alijanse Ženskih pokreta i docnije Udruženja univerzitetski obrazovanih žena.

1924 g. udaje se za Dr. Milana Kićevca, tadašnjeg asistenta na Medicinskom fakultetu, sa kojim je sarađivala na radu u Ambulanti, i sa suprugom odlazi u Pariz, gde se oboje usavršavaju u svojim studijama, te ponova ulazi u Pasterov Institut, ostaje na praktičnom radu dve godine, a po povratku stupa na rad u Centralni higijenski zavod, gde se ističe kao odličan stručnjak. Kada je dobila i drugo dete, 1931, dala je ostavku na državnu službu, da bi se posvetila deci u prvom dobu njihova života, kada su im materina nega i staranje najpotrebniji.

Za sve to vreme Vera Kićevac je ostala aktivna u našim organizacijama, pa čak i za vreme svoga boravka u Parizu održavala je naše veze sa Internacionalnom Alijansom; 1925 g. učestvovala je kao naš delegat na sednicama Internacionalnog komiteta Alijanse, a 1926 g. kao član naše delegacije na kongresu Alijanse, koji su se održavali u Parizu.

Vera je stalno pratila i svoje stručne studije, što joj je bilo olakšano pored njenoga muža, sa kojim je produžila da sarađuje i posle izlaska iz službe, naravno tada u mnogo većem obimu. Sada, kada su odraslija deca počela da oslobađaju više njenu snagu za stručni i javni rad, Vera je nameravala da se povrati svome stručnom radu i da još intenzivnije učestvuje u feminističkoj delatnosti. Smrt je prekinula njenu veliku aktivnost, i to sigurno u trenutku kada se od nje moglo najviše očekivati.

SPISAK STRUČNIH RADOVA VERE KIĆEVAC-PETROVIĆ.

1. *Contribution à l'etiologie de la glossite exfoliatrice marginée.* Rapport presenté au III Congrès de Dermatologistes et Syphiligraphes de langue française. Bruxelles—Anvers, Imprim. médicale et scientifique, Bruxelles, 1926. En collaboration avec Milan Kitchevatz et G. Buliau.
2. *Lingua geografika.* Srpski lekarski arhiv, novembar 1926. U saradnji sa Milanom Kićevcem.
3. *Contribution à l'etiologie de la maladie de Nicolas-Favre.* Etude bacteriologique et reaction de fixation de complement. Bulletin Soc. Derm., Decembre 1927. En collaboration avec M. Kitchevatz.
4. *Recherches bactériologiques et sériologiques dans la poradénité.* Ext. Bull. soc. derm et syph., Janvier, 1928.
5. *Wassermannove reakcije u ženskom mleku.* Srpski lekarski arhiv, 1929. Uz saradnju Uroša Ružičića.
6. *Der anaërobe hängende Tropfen und die anaërobe Mikrokultur.* Zentralblatt f. Bakt., Parasiten und Intektionskrankheiten, I. Abt., 1930. U saradnji sa Dimitrijevićem-Speth.
7. *Reakcija Dujarric de la Rivière.* Glasnik Centralnog higijenskog zavoda, knjiga V.

(Osim ovih naučnih radova, Vera Kićevac objavila je i izvestan broj feminističkih članaka u *Ženskom pokretu i Glasniku Jugoslovenskog ženskog saveza).*

KOMEMORATIVNA SEDNICA.

Ženski pokret u Beogradu održao je komemorativnu sednicu za Veru Kićevac 12 novembra 1938 godine u svečanoj dvorani Starog univerziteta uz veliko učešće Verinih prijatelja, saradnica i saradnika. Govori sa te sednice otštampani su u ovom broju, i označeni sa *. Pored toga toplim rečima su se oprostili na sednici od Vere još g-đa Leposava Petković u ime Jugoslovenskog ženskog saveza i g-đa Danica Zečević u ime Jugoslovenske Lige žena za mir i slobodu.

Фонд Вере Кићевац-Петровић.

Женски покрет у Београду и Удружење универзитетски образованих жена закључили су на дан смрти Вере Кићевац да оснују за трајну успомену својој најискренијој сарадници „Фонд Вере Кићевац-Петровић". Из Фонда додељиваће се награде студенткињама београдског Универзитета за одличне радове из области медицине, социјалних и правних наука с нарочитим обзиром на проблеме жене. Вишак приноса Фонда може се употребити и за сврхе које су у вези са радом Вере Кићевац, њеним настојањима и тежњама.

Управе Женског покрета и Универзитетски образованих жена овом приликом најтоплије захваљују свима који су се одазвали њином позиву да приложе Фонду.

Фонду су приложили до данас:

Г. проф. Др. Милан Кићевац	5.000.—
Чланови Савета медицинског факултета Бесградског универзитета	3.770.—
Женски покрет — Београд	3.000.—
Главна управа Удружења универзитетски образованих жена	3.000.—
Г-ђа Мока Сондермајер	2.000.—
Лекари Универзитетске клинике за кожне и венеричне болести	2.000.—
Г-ђа Зорка Каснар-Карапић	2.000.—
Југословенски женски савез	1.000.—
Удружење универзитетски образованих жена — Секција Београд	1.000.—
Г-ђа Др. Божана и г. Љуба Михајловић	1.000.—
Г-ђа Христа Ђорђевић	1.000.—
Г-ђа Спаса и г. Бранко Аџемовић	1.000.—
Особље Централног хигијенског завода	600.—
Г-ђа Милена Атанацковић	600.—
Особље Универзитетске клинике за кожне и венеричне болести	500.—
„Српска Мајка" — Београд	500.—
Удружење југословенских медицинара	500.—
Г-ђа Јелена Минић	500.—
Г-ђа Паулина Албала	500.—
Г-ђа Гуга Замбони	500.—
Породица проф. Универзитета Ст. Станојевића	500.—
Г-ђа Нака Спасић	500.—
Др. Воја Михајловић, шеф Кожног одел.	400.—
Г-ђа Зора и генерал Михајло Боди	300.—
Г-ђа Др. Вера Грујић	300.—
Г-ђа Дара Мародић	300.—
Г-ђа Зора и Др. Илија Димитријевић	300.—
Г-ђа Даница и Др. Јов. Жујовић	300.—
Г-ђа Дада и генерал А. Даскаловић	300.—
Г-ђа Алојзија Штеби	200.—
Г-ђа Наталија Кућанчанин	200.—
Г-ђа Милица Крстић	200.—
Болесници Университетске клинике за кожне и венеричне болести	204.—
Г. Др. Сима Илић	200.—
Г-ђа Ружа Атанацковић	200.—
Г-ђа Мира Брзаковић	200.—
Г. Др. М. Белосавић, шеф Кожног одел.	200.—
Г. Др. М. Барјактаровић, асистент	200.—
Г-ђа Олга Јосиповић	200.—
Г-ђа Милица Влајић	100.—
Г-ђа Јулија Бошковић	100.—
Г-ђа Иконија Симић	100.—
Г-ђа Јелена Ђуричић	100.—
Г-ђа Бисенија Рерих	100.—
Г-ђа Драга Новаковић	100.—
Г-ђа Бела Павловић	100.—
Г-ђа Зора Кузнецова	100.—
Г. Др. М. Нешић, примариус	100.—
Г. Др. Ник. Наумовић, примариус	100.—
Г. Миодраг Михајловић, адв. приправник	100.—
Г. Др. В. Алберти	100.—
Г-ђа Малвина Гогић	100.—
Г-ђа Олга Богдановић	100.—
Г. Др. Шнајдер	100.—
Г-ђа М. Стенсфилд-Поповић	100.—
Г-ђа Љубица Грчић	50.—
Г-ђа Мадлен Клопфер	50.—
Г-ђа Ана М. Прокића	50.—
Народна женска задруга — Сплит	50.—
Г-ђа Др. Марија Савић	30.—
Свега Дин.	37.004.—

САДРЖАЈ: *Чланци Милене Атанацковић, Штеби Алојзије, др. Мире Водварке Кочонде, Паулине Албале, Омладинке, Анђелије Миличевић, Корбет-Ашби, Живојина Стевановића, др. Симе Илића, Зорке Карапић-Каснар, Татјане Киркове, Душана Јанковића, Јулије Бошковић, Вере Гуцуње; — сви посвећени успомени на Веру Кићевац-Петровић. — Затим: Живот Вере Кићевац, Списак стручних радова, Комеморативна седница, Фонд Вере Кићевац-Петровић.*

Štamparija „Privrednik", Živojina D. Blagojevića, Knez Mihajlova broj 3, Beograd — Telefon 21-450.